

KAIP SAUGIAI NAUDOTIS INTERNETU IR MOBILIUOJU TELEFONU

Internetinė reputacija

Gerai pagalvokite, prieš skelbiant informaciją internetinėje erdvėje. Skelbiama informacija, ir elgesys internete kuria **asmens internetinę reputaciją**. Prisiminkite, kad tai, ką dabar skelbiate internetinėje erdvėje, liks visada. Kad Jūs, ar Jūsų vaikai išvengtų nusivylimų ateityje (universitete, darbe), patarkite jiems, kad geriausia būtų susikurti teigiamą reputaciją.

Kompiuteriniai žaidimai

Europoje taikoma priimta kompiuterinių žaidimų vertinimo sistema PEGI, padedanti pasirinkti tinkamus žaidimus. Žaidimų vertinimo sistemos PEGI etiketė yra ant neinternetinių kompiuterinių žaidimų dėžučių priekio ir galinės dalies. Joje apibūdinamas žaidimo turinys ir nurodomos tokios amžiaus rekomendacijos: 12+,16+ ir 18+. Žaidimų etiketėse taip pat paaiškinama, kodėl žaidimas rekomenduojamas tam tikro amžiaus asmenims. Skiriami aštuoni požymiai: žiaurumas, netinkama kalba, baimė, narkotikai, seksas, diskriminacija, lošimas ir internetiniai žaidimai su kitais asmenimis.

- **Peržiūrėkite žaidimų vertinimo sistemos PEGI simbolius ir nuspręskite, ar žaidimo turinys tinka jūsų vaikui.**
- **Apribokite laiką, kurį jūsų vaikas praleidžia žaisdamas žaidimus.**
- **Paskirstykite žaidimo internete ir kitų vaiko kasdienių veiklų laiką.**
- **Nustatykite griežtas taisykles dėl pirkimo žaidžiant internete.**
- **Kai vaikas žaidžia internete kartu su kitais žmonėmis, įsitikinkite, kad jis nepasidalija su jais savo asmenine informacija.**
- **Išbandykite žaidimus patys ar žaiskite kartu su savo vaiku. Galbūt ir jums tai patiks.**

Pavojai internete

Tapatybės vagystė (angl. Identity theft)

Asmens duomenų vagystė, apsimetant kitu žmogumi. Dažniausias tikslas – išgauti sąskaitų ir kitus asmeninius duomenis. Nusikaltėliai naudoja daug įvairių metodų asmeninei informacijai rinkti internete.

Vaikas turi žinoti, kad feisbuke ar kitur internete negalima skelbti asmeninės informacijos: adreso, telefonų ir pan. Banko sąskaitos numeris niekada neturėtų būti skelbiama internetinėje erdvėje.

Jeigu internete sukurtas netikras jūsų vaiko profilis, kreipkitės į Ryšių reguliavimo tarnybą, kad jis būtų pašalintas. Jei tai užsienio kampanijų valdoma interneto erdvė, pvz., feisbukas, kreipkitės į to socialinio tinklo administratorius. Jums padės užpildyti reikiamus dokumentus Lietuvos ryšių reguliavimo tarnybos specialistai.

Svarbu perspėti vaikus, kad jie neatskleistų detalių apie numatomas išvykas ar kada jų namai liks tušti. Tokia informacija ypač tinka vagims!

Vietos nustatymo paslauga mobiliuosiuose. Svarbu patikrinti visas aktyvias aplikacijas jūsų vaikų mobiliuosiuose telefonuose ir nuspręsti, ar jos turėtų būti aktyvios, ar ne.

Informacijos apie tai rasite Ryšių reguliavimo tarnybos tinklalapyje

<http://epilietis.eu/index.php/mokymas/saugesnio-interneto-savaite-2014/241-papildoma-informacija>.

Socialinio tinklalapio feisbuko privatumo politika:

www.facebook.com/about/privacy/.

Socialinio tinklalapio feisbuko pagalbos privatumo klausimais centras:

www.facebook.com/help/privacy.

Automatinis vartotojų nukreipimas (angl. Pharming)

Vartotojai dažnai automatiškai nukreipiami į netikrus sukčių valdomus puslapius, kurių tikslas – asmeninės informacijos vagystė, pavyzdžiui, slaptažodžių ar banko sąskaitų numerių pasisavinimas.

Seksualinis vaikų viliojimas (angl. Grooming)

Stengiamasi susidraugauti su vaiku ir užmegzti emocinį ryšį. Šių specialių santykių tikslas – sumenkinti vaiko drovumą ir parengti jį seksualiniam išnaudojimui.

Nedėkite į internetą savo apsinuoginusių vaikų fotografijų.

Vaiko vardas, adresas, telefono numeris yra vertinga informacija internetiniams nusikaltėliams.

Skatinkite savo vaikus nekurti ir nesidalinti seksualinio turinio nuotraukomis, vaizdo įrašais ar žinutėmis, susijusiomis su jais pačiais (ar kitais asmenimis). Tai ne tik gali sugadinti jų reputaciją, bet ir pažeisti įstatymus.

Apie saugumą internete www.saferinternet.org.

Kibernetinės patyčios (angl. Cyberbullying)

Priekabiauti elektroninėje erdvėje galima bjauriomis telefoninėmis žinutėmis, paliekant nemalonius įrašus socialiniuose tinkluose, elektroniniais laiškais ar žinutėmis pokalbių svetainėse ar tinklalapiuose.

Vaikai turi žinoti, kad normalu blokuoti „draugelius“ ar tiesiog atsijungti nuo interneto svetainės, jei koks nors asmuo ar dalykas juos verčia internetinėje erdvėje jaustis nepatogiai.

Interneto tinklalapių blokavimas

Lengviausias būdas užblokuoti tam tikrus tinklalapius yra pakeisti savo interneto naršyklės nustatymus. Jei naudojate naršyklę *Internet Explorer*, ją atidarykite *Įrankius* (angl. *Tools*) puslapio viršuje. Pasirinkite *Interneto parinktis* (angl. *Internet options*) ir ieškokite kortelės *Privatumas* (angl. *Privacy*). Atsidarius langui *Privatumas* (angl. *Privacy*), paspauskite žemiau esantį mygtuką *Svetainės* (angl. *Sites*), kuriame galite įrašyti nepageidaujamo interneto tinklalapio adresą. Šis procesas skirsis naudojant kitą naršyklę, tačiau nurodymus, kaip pakeisti nustatymus kitose naršyklėse, galima lengvai rasti internete. Turėkite omenyje, kad naršyklės nustatymų pakeitimas ne visuomet šimtaprocentinis, todėl pasvarstykite apie papildomą filtravimo ir blokavimo programinę įrangą, kuri tėvams siūlo daugiau galimybių, kaip kontroliuoti savo vaikų naršymą internete.

Norėdami sužinoti, kuri priemonė labiausiai atitinka jūsų poreikiams, apsilankykite Europos Komisijos SIP Bench II tinklalapyje www.sipbench.eu.

Įvairių praktinių patarimų, kaip saugiai elgtis su mobiliuoju telefonu, socialiniuose tinkluose, internete, rasite Ryšių reguliavimo tarnybos interneto tinklalapyje.

<http://epilietis.eu/index.php/mokymas/saugesnio-interneto-savaite-2014/241-papildoma-informacija>.

Fotografavimas, nuotraukų viešinimas

Visi turi teisę išreikšti nenorą būti fotografuojami ir ta valia turi būti gerbiama.

Visuomenės informavimo įstatyme nustatyta, kad draudžiama filmuoti, fotografuoti vaiką ar daryti jo garso ir vaizdo įrašus be nors vieno iš tėvų, globėjų ar rūpintojų ir paties vaiko sutikimo.

Jei internete paviešinate netinkamo turinio nuotrauką:

- ištrinkite ją, bet nepamirškite, kad ji jau pasklidusi interneto platybėse,
- jei kažkas paviešino jūsų ar vaiko nuotrauką, paaiškinkite autoriui, kad jūs turite teisę uždrausti viešinti šią nuotrauką ir paprašykite ją pašalinti,
- jei autorius atsisako pašalinti nuotrauką, kreipkitės į svetainės, kurioje paviešinta nuotrauka, administratorių. Pagalbos taip pat galite kreiptis interneto svetainėse: www.draugiskasinternetas.lt, <http://www.langasiateiti.lt>, <http://www.vaikulinija.lt>, <http://www.rrt.lt>.

Parengta pagal Ryšių reguliavimo tarnybos informaciją.

Direktorė Vaidutė Šumkauskienė

[Facebook ir tavo privatumas \(asociacija „Langas į ateitį“\)](#)

[Patarimai, kaip saugiai elgtis elektroninėje erdvėje \(VŠĮ „Vaikų linija“\)](#)

[Vaikų privatumo apsauga internete \(Lietuvos vartotojų institutas\)](#)

[Fotografavimo ir nuotraukų viešinimo internete patarimai \(Tiger Leap Foundation\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Privatumas socialiniuose tinkluose \(Insafe\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Žaidimai internete \(Insafe\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Blokavimas \(Insafe\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Pavojai internete \(Insafe\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Internetiniai draugai \(Insafe\)](#)

[Jūsų vaikai skaitmeniniame pasaulyje. Susitikimas su nepažįstamaisiais \(Insafe\)](#)

